נייע ייִדישע צייטונג

דיא „נייע ייִדישע צייטונג" ערשיינט יעדען מאנטאג אונד דאנערסטאג.

פּרענומעראציאנס-פּרייז: גאנציעהריג 7 פל. — קר. האלביעהריג 3 „ 50 „ פּיעסעליעהריג 1 „ 75 „

דיא רעדאקציאן אונד אדמיניסטראציאן befindet sich in Schiffmanngasse 6, Budapest, woselbst auch alle für das Blatt bestimmten Briefe zu adressiren sind.

אינזעראטע werden billigst berechnet.

Budapest, Montag 10. März 1884. בּ״ה בודאפּעסט יֹ׳ אדר שנת תרמ״ד לפ״ק

דאס פּורימגעשפּענסט.

עס קראכּט, דער אלטען קאָנגרעסמאן, — לייגט בעי־אבען דער רס״א, דאס איהם י׳ משה אוסטערלעס יצ״ל, דער דען שלחן ערוך בעארבּ־עטעט האט, אונד דער אים יאהרע 1573 (שלג) אם לי״ג בעזשוי נעשריבּען איהם, ווי א נאטיר־ליכּער אום דיעזען וואהרהאפּטיגען גדול בישראל וואר, דאס לעכּט זיך נאטירליכּ בעשיידענען, אין וועלכּ אונד יאמערגעשריי־ען דאס דיא ליבּע ערפּיללט, דינע צאהלרייכען תלמידים דיא בחורים האבען דען 33 מאל דער סעפּער נעכּט ווי א איבּליך אלס פּריידער מאל נעפּיעדט, עס וואר איהנען דעריבּעלבּע צו אי־נעם מאל דעם שמערצעס, צו אייגען מאל נעוואר־דען, וואָ איהנען אין בית המקדש צערשטערט וואר־דען, אלס אוך נאָ יונג אן יאהרען איהם פּר דעם יוהנעמהטע עטער־סטען וואהרדען, פּר וואר נור 33 יאהרע אלט! וואס העפּטע פּ׳ נאך ליסטען קאָנ־נען, וועגן אידם אין האדעם אלטער בעשטימט נעווארדען וועדע? בּיא דיעזער הויה דרעננעט זיך אין רב נאך דעם אנדערן, אין תלמיד נאך דעם אנדערן, אום אידן מספּיר צו זיין דער אידע ריחם. טע, ווא אי דך דען בּיסטען פּאם מוגדע אבּנע־שפּארט אונד אידן דען הונגריגען צוגעווענדעט; דער אדערע רידפּטען וויא אי־אשכּנזים! — דער דריטטע זיך צוגווט; דער פּיעטע דיענען פּליים אים לערנען אונד לעדרען, אונד דיא פּיעלען כּפּרים, דיא פּר נעשריבּענען האב. אונד דיא דיענען נאכּטן זא לאנג פּרדאלטען וועדרען, אכּם פּר נליבּנע וועדען נעבּנען ווידר.

אלם קיינער מעהר עטוואס צו זאגען וא כּמע, אלם אללעם נאָ שען פּיעדעטט וואר אונד מאן דך אנשיכּטע, דען זאדז אונם נראָ אן דען דינגען, דא דיעזעטע דך אין אינאבּאך מאן הער־פּאר, אונד פּרצעהלט פּאלגענדעס: אך וויל אין פּרצע־לן פּאם רבי, וואס מך דיט לאנגער ציט פּע־שיידנע מוסטע, דענן אך האבּט נעשווארן, בין נאך זינעם מאדע דיא זאבּע נעכּט צו פּרדאהטן, אם מידט, וועגן אין דרישען וויל׳ט. ליבּם פּיי־דע אונד אינגע״ צו טרעפּפּען אוס, פּאלקעט נאך פּיעלע צו פּרנעפּפּען אן מענט בומט. אונד דא אוס דורך דיא נאכּפּט קראָנס אין נעשפּענסט נעלרפּען, האט מן דיא מהרען אונד פּנעמפּער אנ־נעקראפּפּט אונד מם אינער האהלען שטפּפּט אוס. אידאהליך נעדוהען: „מרים בומט. „פּרנעם. סטם נעכּט דאס מרים. נעבּעז״ אנר דיא ליטע אוך דער נאפּטע זיבּען אדם שוא אוס, דענן מם אינעם נעשפּענסט לקם מאן דך נעכּט נעדנע אין, אונד אין דען הויפּטן. וויא מאן נעזונגן אונד נע־שפּונגן. וויא בייא פּינען שפּיזען אונד נפּרשנ־נען. קען אונד לומפּינען מאסקפּראדן דיא לוסט אוס. מער האהער שטינ, וועגן פּראָפּעלך דער היזעדע דיא, מרים בומט: הינען שאלל, שטעללפּע מאנ. בער שנעלל האס וויינגלאז נעדרפּר. פּרשטואנד פּיי. לען דער מוההוללע אונד פּרנעצאלען, וויא נאנצע מנגים וועדעטען זיך אך דער פּריידע־פּאללען מאפּאל אם. אום דאס אבּענדנבּבּעט צו זאגען, אן דאס אר פּרנעפּפּען העפּטען, וועגן דער מהאנער אן דען נאכּפּט וועגן וויא פּר האבּנען העפּטע. דיעזער רוף, דען מאן אללע יהדע אם פּוים־אבּנע־דע אן נעשפּענסטש וועפּן האדטע, אך וואר אין וועגער מוההוללנער בורשע, אונד פּאלנטע אוס. מאל נעשפּענסט אוך פּיי־טש אונד טרישט, פּרהעצט פּאם וויין, פּאטטע אך מיר אין הערץ,

דען זעלטאמען רופּער אנצופּאסטען, אך רים אידם דאס טוך פּאם נעזיבּטע. דאך פּאלל שרעק ואהר־אך — קיין נעשפּענסט, ואנדערן דאס ערלע, בלייבּע נעזיבּטע דעם רבי פּאם מאנדליבּם אינרי־פּאסטען. דא שפּראך ער: „האסט דוא מך ערקאנט, זא שווארסע דוא מיר מיין אן מיינע האנד, נייפּמאנד עטוואס צו זאגען, אויסער בין דוא מך אינערלעבּע האסט." אונד אך האבּע נעשוואָרען, דאך וועהר, דאס אך דען מאָ ערלעבּט האבּע. וויא אך דאס נעהיימנים פּערראטהען דארף.

אלם דער מאן אינסנעשפּרבּען, פּלאָפּסען דיא טהרענען אוס אללער אוגען, אונד אללעם בעווואנדערטע דען נראָפּען רבי, דער פּר דך זא אן־נעלעגען זיין לוים. דיא ליטע אן אידרע שפּרכּם צו ערענעדרן. אן קראָקוי איט נאך דאס קבר צו זעהען דעם פּרוסנעשפּענסטם. דעם נראָפּען רס״א, פּאן דעם פּר נעהיימנים האס וכל ישראל ווצאים בוד רס״א.

ווד וינשען אינזערען נעשפּעטצטן לעזערן פּאן פּאללעם דער־צעון שפּחת פּורים: צ׳ ערענעדרן אבער אוך, נעכּט צו פּרנעפּפּען אן מעריב בומט, דענן אללעם אוזם שען צו זיינער צייט, אוך דאס אבּאנירן, פּרנומעראירן אונד נעדר עקספּעדירן.

וועדאָוואי פּאר נעריכּם.

דיא אנקלאנעשריפּם דער קאנגל׳ שפּאאמס־אניואלשפּאס נעגנן יולים וועדאָוואי וויידר זאקבּען פּערא־פּפּנגליבּם. עס אוזם נידכּ נעריבּם אונד נידכּ שיקלך, יקאנדען אין פּרבּרבּענען פּאר־צו־ווישן, בעפּאר דיא שולד בעזיעהן, אונד דיא וועכּטער נעפּארשהיליכּ האבּען. — בייא וועדאָוואי־אוז עס אבער עטוואס אנטערם: וועדאָוואי־אוז פּאר אללעם אבּנאָרמעפּער, פּאללגלך אנגנא־רישער נעזונדבּרבּענער, אדער נאר אין דער אלבער דאך פּרפּאסטבּם אוז. דיא לאנדבּענע זעפּצע צו האלטען, עהער אלס דער נעזאָלבּע־ליבּע בּיבּער. דאס דיא נעזונדבּרבּען אוסדרלעבּם וועדרדן, אדנע דאס ער עטוואס ראנ־טפּאהל הבּפּטע. וועגן אירא דער נעזונדבּרבּענער דך מם זיינן פּאללגלך אדער אנדערן וועכּטער, אדער נאר אין דער נאכּפּט אונד אם פּאפּפּרוים וויא אין בובּע הערום. באלוס, זא פּרלירט ער אונד דאס מם זיינער הול־פּע נעשאפּפּנע נעזונדן דאס אנדהען, וועגן ער אבער אידם אוסדרטטם נעלר אנשאפּפּ פּר אם פּלעגר דער נעזונדבּרבּענדע מעשען פּר דך פּרוונדבּם אונד אין לוכּטער נעזעלשאפּפּ פּרוונדבּם, זא נוכּם ער צו אינם נעזונדן דעבּבּ העראב. יא נאך מ׳פּער אלם דערינגן, דער אים הנגער אונד נאפּט פּר דך אונד זינע פּאמיליע שפּההען נעדם. — וועדאָוואי אוזם אבער אוך צ׳ ווישן: ש ר י ב ע, אונד אלם אלבער נעווסטרא־סטן אין ריכּטער. דער א׳בער טינסטער וויא בור־פּרן, א׳בער דעלינ׳אנן אונד אידרע פּ׳יכּטער, יא זעלבּסם אבער מאנרבּטן אונדטירע שרי־בּם, אונד וועגן נר דאס פּרפּטרדן מסבּריבּם. דאס מאן אידם אלם דעראכּטער עטטנענענ־ינגם. דאנן שנידדט פּר דאס דאנסטן־אוך, אונד זינע שוואצען פּלעקען פּאללען אוך אוך אונדרע דעראכּטער אונד בריננן דיא צישטנגן אן ט׳כּרפּרם. וועד־האָוואי, דער וועהרדעגד דעם עפּלאהרער פּראצם. פּוסט דיא ש פּ ר ד ע ר ב ׳ י נ ט ן שפּעטער. לאנ־גע בעזאָגר דיא ריכּטער אידר אודטהיל שאפּפּן קאָנגטן, — אלם מאדדער הינשפּללפּע, דיא נאנץ זיבער דיעזען מאדד בענאנגן; יא דער זעלבּסם נאך דעם נענאנגבּן פּרישטיכּ דעם נעריכּסם. האפּפּם נאך אימטער בית אוך דען היטטגן שאָ־שפּריכּ — ד י ע ר ווידר וועדאָוואי פּערדינט עס נידכּם. דאס מאן נאכּדיבּם מט אדם האבּע, אונד נ׳כּם שאן יפּמצע איגען דפּרוואנצן אונד נע־זעצע. אבּער־פּטער נענגע. „אסיא אס הנתרך־ארצם. ערסט הייליג דיך זעלבּסם ז׳ זאגן אונזערע חכמים זיל. ערסט זאלל מאן זעלבּסם דיא נעזעצע בעפּאלטן, בעפּאר מאן דיא אנדערן פּארשריבּם: ערסט זך זעלבּסם ריכּטען, בעפּאר מאן — זא וויא וועדאָוואי — דיא נאנצע וועלט אוכּרבּטפּ, אונד מ׳ם קאמט בעווירפּ.

דיא אקלאנעשריפּם דעם ווינע־שאאמס־אנואלמם דר׳ פּיכּטן הייל לוישפּ:

וידער דיא דער פּראנומעריאנט בעשולדיג־טען יולים וועדאָוואי אונד נענאמטן בעאנטר־נע אך, דאס

1. יולים וועדאָוואי, נאך נאמאנאלוא צו־שעגרדי, 34 יאהרע אלט, ראָטהס־כאָה., אונפּער־דיירפּטפּ, בייסכּטאם־אבנאָרדנעטער אונד רע־דאקטער דעם מאנבּאהמפּפּ. פּגנפּעלפּגשנפּ;

2. וועגן דעם פּרבּרבּענם דער פּראָנ־פּפּ־מריאנג דורך וידערבּעבּליבּע אנאיגנונג צו נוג־מפּען דער שאנונג. מאריאן, דעם יאהנן אראנ־דענקמאל אונד דעם פּ״יהדים־דענקמאל בייס מאבּאהמפּפּ. פּגנפּעלפּגשנפּ׳ איגנפּאָפּפּנגען שפּעגרדי, אין אינעם 100 נולדען וויפּ אבּערשפּי־נענדען בעפּאנט אוך נרונד דער מאראנאפּפּ 355, 356 אונד 70 דעם שראָפּנפּעזוגפּצפּם.

2. וועגן דעם פּרנעדענם דער פּראנומרי־אונג דורך וידערבּעבּליבּע אנאיגנונג דער צו נוג־מפּען דער שאנונג. מאריאן, דעם יאהנן אראנ־דענקמאל אונד דעם פּ״יהדים־דענקמאל בייס מאבּאהמפּפּ. פּגנפּעלפּגשנפּ׳ איגנפּאָפּפּנגען שפּעגרדי, אין אינעם 100 נולדען בעפּאנט אוך נרונד דער מאראנאפּפּ 355, 356 אונד 70 דעם שראָפּנפּעזוגפּצפּם.

3. וועגן צוויפּאכּטן פּרנעדענם נאך מא־ראָאָ 31 (קיינ־אנאנגעלעגנהיט);

II. לודוויג וועדאָוואי, צשטשפּנדג נאך ראד־וואי, 29 יאהרע אלט, ראָטהס־כאָה., אונפּערדיי־רעקטפּר דער אדמיניסטראציאן בייס מאגע־בלאסטפּ. פּגנפּעלפּגשנפּ׳, אונד

III. יולים וועדאָוואי, צשטשפּנדג נאך וויינ, 33 יאהרע אלט, ראָטהס־כאָה., אונפּערדירעקטפּר דרוסקריבּפּשטצר,

וועגן דעם פּרבּרבּענם דער פּראנומרי־אונג דורך וידערבּעבּליבּע אנאיגנונג דער צו נוג־מפּען דער שאנונג. מאריאן, דעם יאהנן אראנ־דענקמאל. דעם פּ״יהדים־דענקמאל אונד צו אנ־דערן וואהרטהפּפּנגען אינד נפּגייגנפּשנפּגן צוזוג. קען אינגפּאָפּפּנגען שפּעגרדי אין אינעם. 100 נולדען וויפּ אבּערשפּיענדען בעפּאנט אוך נרונד דער מאראנאפּפּ 355, 356 אונד 70 דעם שראָפּנפּעזוגפּצפּם אונפּער אקלאנע נפּשפּללפּע וועדרדן, צו דעם אנצוברדמפּנדג שלוספּרהאנד־לונגם־שרמן דיא אנגפּאָפּפּנגען צום פּרשיינן אי־אנפּאָפּדרט אוך וואלמאן אלאה. פּאאיג פּששי־טהאי, אינען פּאאָרדנ, לודוויג מעפּשע, קארל אר־לעפּם, הונג אאלדעד, שפּעפּאן וואלי, יולוס מלא־וו אוך צייגן פּאר־נלאדדן וועדרדן).

הינגנגן וואלל וידער יולוס וועדאָוואי פּר־מפּעגם וועגן דעם פּרבּרבּענם דער פּראנומרי־

שפּוּבע שׁשׁהטן צו ענגן נהוּנהוּעפּענן, אן דענן אין פּאָם עדמטנן אוּנגענבהוּקע מיינע אינשׂוּוּש-סעם בוּ אוּף דען הוּיטיגן אָם: פּעסטענהאלטען האבּען — דיא בעדענקען, וועלכע אין מיר אוּפּגע-סוּכט זוּנד. פּאָנגנען דוּרך דען אוּפּשׁשאָנד גיכט צוּפּרידען, וועדדען, דאם זיך אין דער פּאָרטיי-לעבען דענקענדע מענגער פּיגיען, וועלכע עבען זוּ וועניג אלם אוּך וועגשען, דאם דיא פּאָן דער פּאָ-פּוּלאַריטעט דעם אָבערהוּיזעס פּערטי-פּעטענען אבוּוּס-סען צוּר זוּפּרידענהיים נעלאַנגען. הוּיטען, דיא אין אין זוּרעם אָשטערלאַנדע אוּנטער דער אוּניווערסוּס דער דען נאָבבאַרשׁאָשטען דערטיגען שׁטרָאָסע-נען, דיא רעאקציאָן אוּסער מעהר אוּנד מעהר נע-וואלט אוּבער דען גייסט דעם פּאָלקעס צוּווּנגען, בעפּאָרדערן, דיא-ענגען, וועלכע מיט דער אוּניפּלוּס-הוּיטען אָפּפּאָזיציאָן דעם אבערהוּיזעס אוּן אוּניפּר שׁלאָסטיגע קוּפּפּעלן, דיא-ענגען רעאקציאָן אדער דען רוּקגאַנג, וועלכע רוּיכט נור דיא אוּנגערע עפּשׁווּלקוּנג לעהמען וווּרדע, זאָנדערן אוך דאם נעוואָנענע דעם אבהאַנדעלט-עדדינגן פּאָפּפּעס דער רוּבע. סען צוּר אוּפּרעכטהאַלטוּנג נעלאַנגען. הוּיטען, דא אין אוּן-זערעם אָשטערלאַנדע אוּנטער דער אוּניווערסוּס דער דען נאָבבאַרשׁאָשטען הערט-שענדען שטרָאָסע-נען, דיא רעאקציאָן אוּסער מעהר אוּנד מעהר נע-וואלט אוּבער דען גייסט דעם פּאָלקעס נעוואָנענע, בעפּאָרדערן, דיא-ענגען, וועלכע מיט דער אוּניפּלוּס-הוּיטען אָפּפּאָזיציאָן דעם אבערהוּיזעס אוּן אוּניפּר שׁלאָסטיגע קוּפּפּעלן, דיא-ענגען רעאקציאָן אדער דען רוּקגאַנג, וועלכע רוּיכט נור דיא אוּנגערע עפּשׁווּלקוּנג לעהמען וווּרדע, זאָנדערן אוך דאם נעוואָנענע דעם אבהאַנדעלט-עדדינגן פּאָפּפּעס דער רוּבע. סען צוּר זוּפּרידענהיים נעלאַנגען. הוּיטען, דא אין אוּן-זערעם אָשטערלאַנדע אוּנטער דער אוּניווערסוּס דער דען נאָבבאַרשׁאָשטען דערטיגען שׁ

דען צו נעשאפענען, דא זיא אויך דאס נייע נעזעצע וואלטען. בעקאנטליך האט דער אמעריקאנישער אר־ דענטער טעריטאריאלער אינטעגריטעט, אבער דאס איז נאר קורצסיכטיג. דען אויב מען וועט אים נישט צוגעבען, וועט ער זיך אליין נעמען.

• (האנדעלס אלטערט.) אין טהעיל־ זיאפעל איז אפיצע אינע איין דער נאכצאג נענגערע וועגען אהערער וואלשהעיטצקיט בעי־הם טע פיוא, יולי אפאללאן יעשעאריבען. זיא הענערי לעפט 17 קינדער, פאן וועלכען דאס עלשעסט 79, דאס יונגסט 46 יאהר אלט איזט. זיא האט א 98 עגקעל, איבער 200 אורענקעל אונד 18 אידאהנ־ קעל. פיוואהר אין זעלשענער זעגען!

• (וועגען קראוואלע.) וועגען דער קראוואלע אויף דער קריעפעשער שטאס־ סע פאס אפיצען יאהרע איז דא אנקלאנ וויב גען אויף אונד נעוואלטשטעטיגקיט נעזעגן זיא בעהאפט נעגען 142 שעריאנען פיהאבען וואלען, פאן דיעזען זיגר בלאס 11 שעריאנען אין האפט. — וועגען דער אריהטען אין וויכטיג אונד אין בעשע־ רעי זיגר 14 שעריאנען אין אינשעריבונג. נעגען אללע דיעזע פיגדעש נעבסטעגט דיא שוידעריהאנד־ לונג שטאפט.

• (וועגען בראונאלע.) וועגען דער קראוואלע אויף דער קריעפעשער שטאס־ סע פאס אפיצען יאהרע איז דא אנקלאנ וויב גען אויף אונד נעוואלטשטעטיגקיט נעזעגן דיא בעהאפט נעגען 142 שעריאנען פיהאבען וואלען פאן דיעזען זיגר בלאס 11 שעריאנען אין האפט. — וועגען דער אריהטען אין וויכטיג אונד אין בעשע־ רעי זיגר 14 שעריאנען אין אינשעריבונג. נעגען אללע דיעזע פיגדעש נעבסטעגט דיא שוידעריהאנד־ לונג שטאפט.

• (צוגעשיקטע בריעף.) דער אמעריקע מער מאריטש נייעלר אין מאיאאפר איוא פאן זיי נער עדעפיא מיט דרילליגען (2 קוביען אינד 1 סעהנט) בעליקע יאהרען. פיר איינן אמעי קאנישען אין וועגע צו פיעל יעגען!

• (וואהלבעזוגנס.) אין אי־ פאליש אונ וואר איינע שאארק בעזוכט קאנ־ דידעט דער וואלעי דער הויפט־שטאפט. קאפשאפ, אונד איר דיא נאכשטעגענדע בעצירקע דיא דאביא שטעגענדע קאנדידאפען אינשעשלעס וואהרדען: פיר נעפעטי: פיל דאשפיל; פיר אללא נעפרע פאדאפסקי; פיר פאליישאי: בעלא נאר. אם אבענדע פאנד איינע פאללעיש שטאפט, בייא וועלכער דעם מיטטעפיעדיגענען אונד דעם אבענשטאפט עיגען: נעבראכט וואהרדען, וואהיגט זיך שליעסען לעפט. דאס דיא פיגדאפטפעלטען דער לידעראלען פארטייא צו־ דאלטאפ, אם מאנט דאריהן איט דער קאנדיד דער נעפטפטגטען אפפאזיציאן, זינגיר אויאנקא, אין בעללישונג דעם נראפען אלבעיש אפפאי אונד דעם אבגעפרדנעטען האפאזק אין אפאלישא נ אינגעגאנגען אונד פאן דען אנגעהאריגען דיעזער פארטייא טש. ע ל י ז: עססאפגענ וואהרדן.

• — אין בוראפעסטער 6־טען בעציהמג, אין דער טהעעזיגנשפארט, האבען זיך דאנגעהפאפע אבענד צאהלהייצ בירגער פיריאפטפעלט אונד אינען אינ־ פער נראנגט. דיעזר אינגען קאנדידאפען פאר־ שלאנען האט. וועלבער אימפער לי־ בעראל וואר. פס וואהרדע נאך קיין נאפע נענאנט; נאך אינט פר זיכער, האס פס נים פעדער דער בייהערינג אבגעפרדנעט פעטער פיוכאן זין וויהרד. דער אלס פיריטפער אינען בעציר־ קעס דער צייטיפס אים יחיהרע וועהלערן בע־ שטעהט, נעגעגן דען אפיטפעיזיגס קיין וואהט צו זאגען וואפטפ.

• (נור קיין שטענ.) אין נעווים־ פער פראפעסאר יענער האס אין דייטשלאנד אי־ נע נאנצע עדערונג אין דער קלידונג פארנשלא־ גען אונד אינען פיריאין נעריגדעט. דער שאן פיעלע פוזיצודע אנהענגער צעהלט. פר האס דיא שאפהאלד־רעגירונג אינגענפהרט, אנדעם פר אין נעווינסטן פאבריקען רינן שאפהאלד־שאפפט אריבטען, אונ פאן אינעגנן שניידערן קליידער נאך אנגענעבענעם שניטט דאריים פיריריסט פר לעפט. פר בעהויפטפט. דאס ווער זיך פון קלידעט. דער איט פיעל נעזונדער אונד פרייפיגער. פר האס אנאר היער אין בוראפעסט אינען פיריטר־ פער. דורך דען פאן דיעזע שאפפט אונד קליידר פיר פענגער אינד פרייען בעזיצונג קאנן. — דאס פערפוירינגפט אן דער נאנצען אבט אוס, דאס פריאפטפאר יענער פרקלערט האס. פר איט דורך דאס ב ב ל י ש פ ר ב פ פאן שעטנז פרייע דען נעזאנגען קנקאפטפן, דאס דיא נעפ־ שטן שאפפט אינגעווינ דען.

• (מאטרי קל־ אנג לענג־ הייט.) איט פס לידער דייטשפאנע מאכט פר־ פערן נים. דיא אידער קינדער נים אללען מכנס זין בבריתי שר אברהם, זא האס דך אין אללער פאלל אים בעקפעיער קאפטאפ פראינגעס. אונד פס איט דיא פ־אנג, אם דאס קינד אין דיא מאס־ רייקעל דער בעפר־פפפנדען יידישען נעפידער אינ־ צישריבען דיא? דער קולטפטפיטפער האס טן פפנדפרדען, דאס אללע קינדער פפנד דען עלטער בייא דען בעראדטען אנגעפעלדעט וועדרדען פס־ פען. וועלבע דעם פיהרער דער מאפיקעל אינען פראפעקאל־אינפטגג צושיקט. נאך וועלבעם דאס קינד איינפראנען וועדרדען פס טש דער בעפער קומט: אוף אנארדנונג דער בעהאדע.

• (צום הערמאנגשטעדטער רוב ב מ ר.) מאן שרייבט אנס אוים הער־ מאנגשטאדט: זא וויא עס אין דער הגדה הפיסט, דאס זיך יעדער יהודי בעטראכטען טוס, וויא וועגן עך זעלבכט אוים פצרים הערויסגעגאנגן וועדע, אונד דאס אין יעדעם דור זיך פייטע פינדען, דיא מאנגעגן אוים זיך עהרפעגען לכלות־נית, וויל דיא הפיס נים אויספשערבען, זא מפסטן וויר בייא יעדער האלואבשניידעדיי־א בעזאגען, דאס מאן נים אונ דאס איוגס אוים דעם מפסטער אויגפ שוהס נע־ שעהען. זא האבען זיך אייער לייטע גטרפא־ פען, דיא נעזאגט האבען, דר־ פיריהוואנער אונד אמעלעק זינר אפן דעון זינרן אונ־ נעשאפענע וואר־ דען, וויל דער דאקאפר איניגע יודענטפרבען פער־ פיהרט האט, אונד וויל זין וויב אינע נעטפטפע יידן וואר. יא, פס זאלל זיך זאגער שאן אין נאכ־ צעם קאפטאפט נעגעגן דיא יודן פאר בעריטפע האבען, דיא יידשען הייזער צו אינבראלדען. מה עשה הקב"ה? דיא מהעשר זינר עטטדעקע וואר־ דען פר דעם זאהנע דעם לאנדעפאדוואקאטען פאר־ זין אונד פר דעם זאהנע דעם פערבוכטפרערן פאן קלעעבערג: וויר אבער וואללען מט אום זא נלי־ נעגרל אונד פיריריגדעם הערצען נאטט דאנקען בי הפיסן, ועל הנסים ועל הפרקן!

• (צום נייטפטינער סי־ נאגענבראנד) וויא וויר בעריטס נע־ מעלדעט האבען, וואהרדע פר דעם פראפעסאר צום סיגאגענבראנד אין נייטפטפסטי אינע נייע שווארי־ נעריבטפפיראהדלונג אנגעקרדעט פאן דען נע־ נעגרל פון קאנטפי, וועלבע פיר אויך יפצפ שטפפ־ פינדעט. פר מ' מ' האט זין דער צייטע באער, פאן זיינפ נפווסטען נעדרדענט, אוסטפנזאגפ: בומקעהאבע אוהס ערצעלט, דאס בוכהאלין דעם קנבטפע דאבבערטיין אין נייטפטפ־ טין עהען טהאלער נבאבטען האט, וועגען פר דיא סינאגאג אנצינדע. דעוט פיריאנען וואהרדען טע־ לעראפש בעיטפגן אונד האבען אבינע אוטאנע בעטפטפנט. — מאן פלעגט־ דיא אנגע־ קלאפענען פיינגפאבען פאר פיר וויסען, פאס פר אין פיר פעפפטפ פיר פלעגט פיר פלעגט פיר פלעגט

פּאלליעטאן.

דער ערבשליבער.

(6-טע פּאָרטזעצונג.)

„שיליך," זאגט מאני, „זיין אייגער, קראנקער מאנער דארף וואקל נישט אין דעם צוזוניגע אינ־ זעלבסטענגן שפּעגדען אין אינעם 100 גולדען אי־ נשטיין סוכה זיין, אונד דאס קאנעמפּט אין זיך מוט נישט אלליין לאסטען. דער איז פּן אבער שוואם אונדט, ווייל דער נאָטט זיא דאנן אללע נעזונד אונד דיר־ מען, אהנע נאכטהייל פּאר אונזערע נעזונדהייט צו בעפּיר־ מען, אין דער סוכה זיין־לען, זא לאנגע דער וואללען."

הערר לאוי אינדיין מיטגעהן וויפּאנער איר, מאן דעם מאני אונאנהם, דאס ער דער ציינעזינג אן דען קראנקען מאנער נאלם. הערען לאוי אבער מאכט דיא קראנקהייט וויניג מאליר, מיטגיי קומפּיר; ער האלטט אינען אנקומפּטומפּט נעזוכט. אום ווינג אנט־יידישען אנשוואנגען איינצוקומען; פּן וואר איהם מיטלונג; פּר מיטלטע, דאס ער מאני נעזונטהיים נישט דען מוטה הא־ בען וויידער, דאמיט דיא קראנקהייט־נישט. אינר מוטה פּר מיין, דיר אלטע קונציוואלדער פּרשטאנד קינען שטרין אונד האסט נעזונט ווינג נישט נוטשבאפּער אין נאכר. דיזעם אוטשטאנדע נאלט דיר מיטגי זייטאר.

דיא עיטטע הלפּפט דעם סוכה אוף פּאריבער. צו שפּחת תורה האסט דיא יונגער אינען באלד אר־אראשירט, וועלכען דער רבי־נער, בייבונגם, פּרינציפּען צו פּרינציפּען נעזוכט האסט. דער יונגע מאן בעוואס נאך צו וועניג אר־ פּאריטט אן דער נעמיגדי, אום ווינג וויללען דורכצו־ נעמען.

דאנעל וואר, ווא אינסטר, אוך דיסמאל נאנץ פּרוידיג, דאס ווא דען באלד נים בעזונדן וואללטע. שון דינגס איזט דען אנט־טעמטן אין שייך דורך דיא רעבונג נעמאכט!

• (דער פּרעסבורגער בישאף אונד דיא יידישע נעמיינדע.) איט פּרעסבורג ווידר נעמעלדעט: אנלעסליך דעס 50 יעהריגען פּיישפּע־יובילאוס דעס היזיגען שטאדטראבינס אונ־ בישאף קארל היללער עניטדעקט איך דיא היזיגע אראמ־ קול מוסנעמינדע איינע דעפּיטאציאן, בעשטעהענדע אוס דען העררען הערמאן פּאסבערגהיים, אדלי וואלף, לאואר עפּשטיין־שטיין אונד מאקס מעסטלער. וועל־ כע דיא גלקוויונשע דער אן אהנען פּרעטשע־ נען נעמיינדע דארבערגינגן וואלטען. — אם האלב 1 אוהר מיטאגס וועהרנד דיא דעפּיטאציאן אוים פּייערלידסטע עפּפּאנגען, איך דערען בעגלית־ ונדשטנדערערע דער האבערפּרעסבורגער יובילאר זיינעם דאנקט אין בעריכטן וואר־שען אירסרוק פּרעליגיה. נאבדעם הערר היללער מיט יערעם אינעגלעגען מיטגליעדע דער דעפּיטאציאן אין דער לייטזוללע־ סטען זיינ שפּראך, אנשטע עך, פּר בעי־אבשטע עם אלם אינע אנגענעהמע עראינגיונג. דאס פּר פּיר דאס יידישע שולוועזען וויהקען אוך דיא פּיאבשע ן יודען שפּעציעל לעיגען קאנטנט. (היללער וואר אינע לאנגע צייט דירעקטאר פּן דער יודענען יודישען נעמיינדע־היפּפּשולע.) — פּר עניאליים וויא מיט דען וואהרזו: בליבבן וויא יידישע פּייער אינד בעפּאל־ נען אין פּירדערהן דיא וועבשע אינד זאבזונגען אירער היללינג רעליגיאן. האבען וויא פּיר־ פּיר דען אוך אבר־האלטען פּ. אויאך פּר אבר־האבע; אונד וויא וויא דיא בוהער פּם אללען שוויפּרן פּיי־ פּיגונג אום דיעזער דיפּפּאר־גינגן, וועלכער וויא אין יעשעט. וועגן דיא אן דען גלייבבן אין־הער פּאר־אאח־ דען פּעטטאלטען אלם דיעזעלבע דיפּפּאר־נעהמן.

• (חדשים הטלה!) וועגן וויר אוך פּיגנדן בעדיגונגם. נאר קינגען אויטשע מעהר פּיגנדן, זא מאכען וויר עם וויא קינדער. דיא זיך אן דען שוא דעם פּאשעים פּלטשען. וויא דיא אטמפּר שיפּן אונר פּרהיינ פּיגנדן. אינזר נע־ לעבבטר קאנט איט אין פּיר־ פּאשע אללען וויינען לאנגעפּהנדען. דער דאס מאכט פּהוש, יעדעס וויינדען הילפּט אונר פּאשע צו פּיפּשאפּ־ פּען. דער פּראנער קיפּאנען פּלט, דער פּיפּנע־ קריענקט פּאשען. דעם זיין קנר נעוואלטוואם אוס פּאלפּאשע צו לעפּבען. צוזאמענפּאלטען וואריינ־ אונר דער אן זיינעם שפּעציע וועדר ביא דער פּערשידענע אלטערס־גרופּפּען.

פּערשידענע נייאנקויטען.

• (איין פּערזיאן פּלטפּס בלוט־ בלוט־) אוים מאקסיקן (נייא־אער קאָשאא) וויהרד דער „ייענער אללגעמיינע צייטונג" בעריכ־ טעט: ווער הערטען ליבט איינע נייע אי־ לאנע דעם טוא עסאלר שקאנדאלם האבען קאָ־ נען, דען דיינסטפּרבען איינער דיינזען שן וויטוון, וועלבעם אים נאשען דער פּיא פּיעדע בע־ טרעפּיין איא־בשע, איוס אאר דייא וואבען פּלאצלך פּרשיוואנדען. דא אטוולבע נירענדס נעפּנדען, וואהרדע, וואר דיא אי־קינג אינע אלל־ פּפּיינע. וועלבעם נעפּהדקפּע בינער דיפּפּן־ דיא יודען האבען דאס אנגלוקליבע מרבען אב־ נעשלאבעט פּר דאס בעפּאשטפּיעדע פּבה. פּפּאסיפּ! — אם 1-טען דיינעם אוהרדע יעדאך דאס פּרבען אוף דעם האבאדען דער דיינע אי־פּנ־ פּונדע — אבער לבענדיג פּם נעשאא־ טן, דאס פּרפּעלבטפּאר וואר, וויל פּם נעפּבשע. דאס דיא אי־יא וא וועגען דר פּילען בעטרי־נ־ דיינן בים נעדבשע אינזינן וועדרע. זא פּ־טפּ זך דאס מרבען אנע שפּעללונג הערום. אונר דא פּם קון קוא־טער האבשע, שדיך פּם אפּשער אוף דען האבאדען אהיער פּ־הערן פּ־יא. אללער־ הוהרל וואר, ווא אינסטר, אוך דיסמאל נאנץ פּרוידיג, דאס ווא דען באלד נים בעזונדן וואללטע. שון דינגס איזט דען אנט־טעמטן אין שייך דורך דיא רעבונג נעמאכט!

• (דער פּרעסבורגער בישאף אונד דיא יידישע נעמיינדע.) איט פּרעסבורג ווידר נעמעלדעט: אנלעסליך דעס 50 יעהריגען פּיישפּע־יובילאוס דעס היזיגען שטאדטראבינס אונ־ בישאף קארל היללער עניטדעקט איך דיא היזיגע אראמ־ קול מוסנעמינדע איינע דעפּיטאציאן, בעשטעהענדע אוס דען העררען הערמאן פּאסבערגהיים, אדלי וואלף, לאואר עפּשטיין־שטיין אונד מאקס מעסטלער. וועל־ כע דיא גלקוויונשע דער אן אהנען פּרעטשע־ נען נעמיינדע דארבערגינגן וואלטען. — אם האלב 1 אוהר מיטאגס וועהרנד דיא דעפּיטאציאן אוים אוהרדע פּיייזלבסטפּ עפּפּאנגען, איך דערען בעגלית־ ונדשטנדערערע דער האבערפּרעסבורגער יובילאר זיינעם דאנקט אין בעריכטן וואר־שען אירסרוק פּרעליגיה. נאבדעם הערר היללער מיט יערעם אינעגלעגען מיטגליעדע דער דעפּיטאציאן אין דער לייטזוללע־ סטען זיינ שפּראך, אנשטע עך, פּר בעי־אבשטע עם אלם אינע אנגענעהמע עראינגיונג. דאס פּר פּיר דאס יידישע שולוועזען וויהקען אוך דיא פּיאבשע ן יודען שפּעציעל לעיגען קאנטנט. (היללער וואר אינע לאנגע צייט דירעקטאר פּן דער יודענען יודישען נעמיינדע־היפּפּשולע.) — פּר עניאליים וויא מיט דען וואהרזו: בליבבן וויא יידישע פּייער אינד בעפּאל־ נען אין פּירדערהן דיא וועבשע אינד זאבזונגען אירער היללינג רעליגיאן. האבען וויא פּיר־פּיר דען אוך אבר־האלטען פּ. אויאך פּר אבר־האבע; אונד וויא וויא דיא בוהער פּם אללען שוויפּרן פּיי־ פּיגונג אום דיעזער דיפּפּאר־גינגן, וועלכער וויא אין יעשעט. וועגן דיא אן דען גלייבבן אין־הער פּאר־אאח־ דען פּעטטאלטען אלם דיעזעלבע דיפּפּאר־נעהמן.

• (חדשים הטלה!) וועגן וויר אוך פּיגנדן בעדיגונגם. נאר קינגען אויטשע מעהר פּיגנדן, זא מאכען וויר עם וויא קינדער. דיא זיך אן דען שוא דעם פּאשעים פּלטשען. וויא דיא אטמפּר שיפּן אונר פּרהיינ פּיגנדן. אינזר נע־ לעבבטר קאנט איט אין פּיר־ פּאשע אללען וויינען לאנגעפּהנדען. דער דאס מאכט פּהוש, יעדעס וויינדען הילפּט אונר פּאשע צו פּיפּשאפּ־ פּען. דער פּראנער קיפּאנען פּלט, דער פּיפּנע־ קריענקט פּאשען. דעם זיין קנר נעוואלטוואם אוס פּאלפּאשע צו לעפּבען. צוזאמענפּאלטען וואריינ־ אונר דער אן זיינעם שפּעציע וועדר ביא דער פּערשידענע אלטערס־גרופּפּען.

פּערשידענע נייאנקויטען.

• (איין פּערזיאן פּלטפּס בלוט־ בלוט־) אוים מאקסיקן (נייא־אער קאָשאא) וויהרד דער „ייענער אללגעמיינע צייטונג" בעריכ־ טעט: ווער הערטען ליבט איינע נייע אי־ לאנע דעם טוא עסאלר שקאנדאלם האבען קאָ־ נען, דען דיינסטפּרבען איינער דיינזען שן וויטוון, וועלבעם אים נאשען דער פּיא פּיעדע בע־ טרעפּיין איא־בשע, איוס אאר דייא וואבען פּלאצלך פּרשיוואנדען. דא אטוולבע נירענדס נעפּנדען, וואהרדע, וואר דיא אי־קינג אינע אלל־ פּפּיינע. וועלבעם נעפּהדקפּע בינער דיפּפּן־ דיא יודען האבען דאס אנגלוקליבע מרבען אב־ נעשלאבעט פּר דאס בעפּאשטפּיעדע פּבה. פּפּאסיפּ! — אם 1-טען דיינעם אוהרדע יעדאך דאס פּרבען אוף דעם האבאדען דער דיינע אי־פּנ־ פּונדע — אבער לבענדיג פּם נעשאא־ טן, דאס פּרפּעלבטפּאר וואר, וויל פּם נעפּבשע. דאס דיא אי־יא וא וועגען דר פּילען בעטרי־נ־ דיינן בים נעדבשע אינזינן וועדרע. זא פּ־טפּ זך דאס מרבען אנע שפּעללונג הערום. אונר דא פּם קון קוא־טער האבשע, שדיך פּם אפּשער אוף דען האבאדען אהיער פּ־הערן פּ־יא. אללער־